

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Jókai-utca 8. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnék.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

A Szentháromság hitágazata és az ótestamentum.

II.

A Szentháromság hitigazsága a keresztyén-ség kizárólagos szentséges mysteriuma. Ugy, amint a keresztyén dogmatikában kialakult, nincs meg semmiféle más vallás hittani rendszerében. A hindu brahmanizmus beszél ugyan *Bráhma* hármas alakjáról (Trimurti) sőt *Vischnu* alászállásairól is (Avatara); de ez a hármasság nem egyéb, mint az öslényeg és ösegység három különböző nyilvánulási formája, minden különösebb vonatkozás nélkül az emberiség multjára, sorsára és jövőjére nézve. Maga az emberiség váltása (Mokscha) ebben a vallás-rendszerben egy és ugyanazonos a végkialvással. (Budha nirvánája!). A perzsák „*Soschioscha*“ a *Zarathustra-féle* vallásban már megváltó ugyan, kinek személyisége eschatologikus célok szolgálatában áll, de kimerül a jó és rossz között meglévő földfeletti harcok örökös küzdelmeiben. A zsidók messiási váradalmi sem azonosok a Krisztus személyiségével összefüggésben álló üdvigazságokkal.

Ennekkövetkeztében joggal mondhatjuk, hogy az a hitigazság, melyszerént Isten mint Atya, Fiu és Szentlélek jelentette ki magát, a keresztyénséget minden más vallástól megkülönböztető olyan mysterium, melyet a keresztyén-ség alap-dogmájának mondhatunk. Csak az a keresztyén, a ki ebbe hisz; más senki; és senki nem hisz benne, hanem csak az, a ki keresztyén.

Mint hitcikkeknek történelmi fejlődése van, még a keresztyén vallásban is; konstruálják az első niceai zsinaton (325); legremekebb alakot ölt magára a *Athanásius* nevével nevezett vagy „*Quicumque*“ symbolumban. Ez historiatilag így van kétségtelenül. De tévedés volna azt hinni, hogy ezt a tant ennek dacára is akár a niceai

zsinat, akár Athanásius találta volna ki. Nem! Közös és általános meggyőződése volt ez már az ősegyháznak is az apostoli korszaktól elkezdve, mely meggyőződésnek alapelemei ott vannak le-rakva az újtestamentumban.

De csakis az újtestamentumban!

Persze, a keresztyén dogmatikusok nagy időközön át minden erejüket megfeszítették, hogy e hitcikket az ótestamentumból is igazolhassák, s jól emlékszem még magam is azokra az ótestamentumbeli szentírási helyekre, melyeket theologus korunkban az én barátommal együtt könyv-nélkül kellett betanulnunk; s a hol állítólag a Szentháromság hitigazsága tanítatik. Ez azonban öszintén szólva, csak afféle erőlködés volt, mint mikor egyik olasz szerzetes (Passaglia) azt igyekszik bebizonyítani, hogy az újtestamentum leg-főbb célja Mária szeplőtelen fogantatásának igazolása. A tény pedig az, hogy a Szentháromság hitigazsága, úgy, amint az a keresztyén theologiában kialakult, — az Ótestamentumban nem tanítatik. És ezen nincs is mit csudálkozni.

A semita racenak a vallástejlődés történetében az a minden következő időkre kiható nagy szerep jutott, hogy szemben a animisticus, naturisticus, totemisticus, polytheisticus isteneszmével, — propagálója legyen a tiszta és erkölcsi monotheismusnak. Aminthogy a monotheisticus világvallások tényleg a két déli sémita törzsből t. i. az izraelitáktól és az araboktól indulnak ki. (Ez utóbbiak *Allaht* már Mohamedet megelőzőleg ismerték és tisztelték!)

Ez a monotheizmus tetőpontját az izraelitáknál a *jahvismusban* éri el. De ne gondoljuk, hogy az egyistenimádás, a mint az egyszerű az izraeliták lelkében a kijelentések alapján gyökeret vert, soha veszedelemben ne forgott volna. Hiszen már az ótestamentumból is tudjuk, hogy a kanaániták legyőzése után az izraeliták a bentlakos törzsekkel barátságos viszonyba

keveredvén, sőt össze is házasodván, köztük bizonyos valláselegyedés állott elő, s a bírák körében a Jáhve tisztelete és Baál tisztelete nagyon közeli érintkezésbe jött egymással. Különösen a békés idők voltak azok, mikor a veszedelem komolyan fenyegetett, hogy a Jáhve vallása egészen elnyomatik a kanaánita természetvallástól. Hogy ez be nem következett, azt a királyságnak Sámuel próféta által való felállítására akadályozta meg. Ekkor lett a népben általánossá az a meggyőződés, hogy ő a Jehovának kiválasztott népe, kire *éppen a monotheisticus isteneszme szempontjából* nagy feladatok várnak. Sőt az egy istenhívés még ez után is, s nem egyszer komoly veszedelemben forgott az izraelitáknál. Így p. o. az Ákháb király idejében a ki a tirusi Baálnak saját palotájában építtetett templomot. Másodizben ekkor jelennek meg a történelem felszínén a próféták, a kik *állandóan a nemzeti monotheisticus isteneszméért küzdenek szemben az idegen pogány népek polytheisticus isteneszméjével.*

Ilyen körülmények között az ótestamentumi írók már csak azért sem szólhattak a Szentháromság hitigazságáról, mert könnyen a *tritheismus* vádja érhetne volna őket, s azok a zsidók ennek a nagy mysteriumnak a felfogására éppen annyira képtelenek lettek volna, mint később a mohamedánok, kik, tudvalevőleg, — éppen ezen a keresztyén hitigazságon botránkoztak meg leginkább.

Ime kedves barátom! ezek az én okaim, mikor mind neked, mind másnak azt ajánlom, hogy ha — főként a gyülekezet előtt, — mint praedikátor a Szentháromság hitigazságáról beszélünk, ne az ó-, hanem az újtestamentumhoz forduljunk.

Azt pedig senki ne gondolja, hogy ez a felfogás akár az ó-, akár az újtestamentumi kijelentés isteni eredetébe való hitünket csak távolról is megrendítené. Nem! Valljuk Kálvinnal és az apostollal, hogy az egész Írás Istentől ihletett. De nem feledjük el azt sem, a mi a zsidókhöz írt levél 1-ső kaputjának 1-ső versében olvasható, hogy t. i. „*az Isten sok rendben és sokképpen szólott régen az atyáknak a próféták által. Az utolsó időkben pedig szólott nekünk az ő Fia által.*“ Tehát nemcsak sok rendben, — hanem sokképpen is; a mi az ó- és újtestamentumi kijelentés különböző voltára vonatkozó felfogásomat teljesen indokolja.

Ebben én, mint keresztyén és positiv alapon álló dogmatikus még akkor is meg tudok nyugodni, ha mint vallásbölcész azt a rengeteg sokféle változatot látom, melyen az isteneszme a népeknél az idők folyamán átalmegy.

Az Isten még az ő kijelentéseiben is mindenkor alkalmazkodott az emberiség kultur-fejlettségi fokához.

És itt, a tollat, úgy gondolom, bizvást le is tehetném. A kérdés lényegére elmondtam, a mit fontosnak tartok. De hogy még jobban meggyőzelek, követem édes barátom az általad felmutatott nyomokat s néhány tekintélyre is hivatkozom.

Lipsius a maga dogmatikájában („Lehrbuch der ev. prot. Dogmatik“ 3. kiadás 289. lap) ezt mondja: „Die kirchliche Dreieinigkeitslehre will den eigenthümlichen religiösen Gehalt des christlichen Gottesglaubens zur Aussprache bringen ohne jedoch darum auf den Nachweis der göttlichen Dreiheit bereits im A. T. zu verzichten“ (Hátrább majd látni fogjuk, hogy erről én sem mondok le!)

Nitzsch „Lehrbuch der ev. Dogmatik“ 2. kiadás 410 lap: „Das A. T. enthält freilich nur die Anfänge und Präformationen zur christlichen Trinitätslehre, und selbst Joh. Gerhard gibt zu, dass im A. T. die Trinität nicht mit derselben Deutlichkeit gelehrt sei, wie im Neuen; Luther bemerkt zu Gen. 2. 7. und 18. 2.: „si alia probatio trinitatis non esset, quam hae tres species, ego sane eam non crederem. In der That liegen die alttestamentlichen Keime und Präformationen der neutestamentlichen Trinitätslehre nicht, wie man früher oft behauptete, in dem *Pluralnamen* Gottes im A. T. auch nicht in der Verschiedenheit der Gott dort beigelegten Namen; auch nicht in der Unterscheidung zwischen dem göttlichen Subjekt und Objekt in den Gottesprüchen, z. B. Gen. 19. 24; ja nicht einmal in dem Trishagion Jes. 6. 3, sondern in den alttestamentlichen Lehren von dem Geiste, dem Worte und der Weisheit Gottes.“

Luthardt „Kompendium der Dogmatik“ 9. kiadás 107. lap: „Die Trinität ist in der Schrift nur im Zusammenhang mit dem Fortschritt des trinitarischen Offenbarung Gottes in der Heilsgeschichte, demnach als erschlossenes göttliches Mysterium erst im N. T. gelehrt.“

Hase „Ev. prot. Dogmatik“, 6. kiadás 478. lap. „Wass die Kirche als Bekräftigung ihres Glaubens an den dreieinigen Gott in der Heil. Schrift fand, das ist im A. T. nur grammatische Form und poetischer Parallelismus. Gen. 1. 26. Num. 6. 24—26. Jes. 6. 3. Ps. 33. 6.“

Kaftan „Dogmatik“ 1. és 2. kiadás. Freiburg, 1897. 190. lap. „Die alten Lehrer der evangelischen Kirche meinten, die kirchliche Trinitätslehre unmittelbar aus der heiligen Schrift Alten wie Neuen Testamentes entnehmen zu

können. Dass das irrig war, wird in der heutigen Dogmatik ziemlich allgemein anerkannt.“

Folytathatnám tovább is, de végére sohse jutnánk. Ugyanazért szájjelítőül még csak egy pár magyar dogmatikust.

Somosy János: „A hittan első vonásai“ 160. lap: „Az egyházi atyák és csak nem minden theologusok az újabb időkig hitték, hogy tanítatják az ótestamentomban; de nem Calvin, Calixtus György és az árminianus theologusok. Azonban inkább elfogadható azok véleménye, kik azt állítják, hogy a Szentháromságról szóló tudomány azért nem jelentetett ki világosan az ótestamentomban, mer ez elválaszthatatlan összeköttetésben áll az idvesség megszerzésének Jézus által kijelentett, s végrehajtott módjával.“

Tóth Ferencz: „Keresztyén hittudomány.“ 208. lap. „Nem lehet az ótestamentumból oly világosan megmutatni a Szentháromságról való tudományt, mint az újtestamentumból; mert ennek megjelentése együttjár az Isten azon akaratjának kinyilatkoztatásával, melyszerint az emberi nemzetet az ő egyszülött Fia által akarta boldoggá tenni.“

No kedves barátom, most már magad mondj elfogulatlan ítéletet, — nem volt-e igazságom, mikor beköszönő egyházi beszédedre tett rövid bírálatomban azt hangoztattam, hogy „a Szentháromság titkának mélységeibe nem az óhanem az újtestamentum napjának a sugarai világítanak be?“

És most, hogy theologiai álláspontommal még inkább tisztában légy, halld a következőket.

A Szentháromság hitigazsága mégis benne van az ótestamentumban. Csakhogy nem ugy, hogy egy népszerű egyházi beszédben (pedig ilyennek kell lenni minden predikációnak!) az egyszerű híveknek könnyen megmagyarázható volna. Benne van *fogalmilag!* Itt már teljesen egyetértek *Böhl Eduárd*dal, ki ezt a kérdést 1887-ben megjelent dogmatikájában a következőleg fejti meg:

Az ótestamentum telve van ugynevezett theophaniákkal. A Jehova többször megjelenik emberi alakban és más formákban. Hágárnak Angyal jelenik meg, akiben a Jehovára ismer. (Gen. 16.) Ábrahámnak három férfit, s azok közül Ábrahám egyiket egyedül csak a Jehovát megillető néven szólítja: „adonai!“ (Gen. 19. 18.) Ez az adonai teszi az ígéretet Sárának, hogy egy éven belül fia születik; tehát mindentudó. Sőt maga Mózes, ki által az Isten parancsot ad ki a népnek az ő kiábrázolhatatlan voltára nézve, később látja a Jehovát. A Hóreb-ben azt kívánja, hogy a Jehova tegyen bizonyosságot arról, hogy az Izrael népe kedvet talált

előtte; és a Jehova megígéri Mózesnek, hogy kivánságát teljesíti azzal a módosítással, hogy nem az ő orcáját mutatja meg a népnek, hanem az ő dicsősége megyen el előtte. (Exod. 33. 19.) És ez az ígéret Exod. 34. 34. szerint be is teljesedik. Számptalan példát idézhetünk az ótestamentumból arra is (Exod. 24. 11.; Jerém. 23. 6.; Ézs. 9. 5; Hós. 12, 4—5. stb.) hogy az Izrael vénei közül is többen látták az Urat, és a mint az Exodus 24. káputjában olvassuk „*Nem ölé meg őket az Ur, mert ettek és ittak azután.*“

Már most ezekből az következik, hogy az Isten közvetlenül nem nyilatkoztatja ugyan ki magát az embernek; a maga isteni felségességében leplezetlenül soha nem jelenik meg; mert hiszen a bűnös ember ezen felség előtt legott semmivé lenne; de mert az érintkezésnek meg kell lenni az Isten és az ember között, tehát az Isten maga közvetítéshez fordul; és az egyedüli közvetítő az Isten Fia, vagy a Jehova azon angyala, a kiben Exod. 23. 24. szerint, az Isten neve az az, az ő tulajdonságainak teljessége lakozik. Ezért mondá a Jézus az ő tanítványainak: „*A ki engem lát, az Atyát látja.*“ Mert teljes vala az Isten kibeszélhetetlen dicsőségével. Tehát az Isteni lényben már az ószövetség szerint is különbséget kell tenni az abszolút és a között, a kiben magát megfoghatóvá teszi. Többször említettük ugyanitt a Jehova lelke is. Ez pedig a személyiségek különbségére vezet. Ha az isteni lény az absztrakt „egy“ volna, akkor nem értenénk meg, hogy miként lehetséges az, hogy egyfelől a maga felségességébe beburkolózzik; másfelől meg többször megjelenik, még pedig különféle formában.

Ennyi a Szentháromság hitigazságának ótestamentomi gyökere. Ennyi az én válaszom is a te nyílt leveledre kedves barátom. Reményem s óhajtom, hogy megértettél, s alap nélküli aggodalmaidat sikerült eloszlatnom.

Eröss Lajos.

TANÜGY.

Református egyház és a tanítók.

VII.

A munkafelosztás nagy elve megtermi azt az egészséges gyümölcsöt a köztevékenység terén, hogy t. i. minden ember a maga egyénisége, tehetsége és becsületes munkája szerint érvényesítheti magát a nagy társadalomban, és éppen ma, az egyén értékeért, jogáért és megélhetéséért folyó nagy küzdelmekben; az a társadalom, kormányzat, — az a nemzet, vagy ennek kebelében kialakult kisebb, — nagyobb alkotmányos testület számíthat állandóságra, fejlődésre és virágzásra, mely számolni tud és képes is az egyén értékével,

megadja jogát és helyet mutat neki a maga fentartási és kormányzati gépezetének nagy mozgásában.

Az alkotmányos élet egészséges működése, biztos fejlődése, csakis úgy várható, ha abban minden tényező talál tért a maga jogának gyakorlására, egyénisége időnként való megnyilatkozására.

A magyar református egyház autonomikus szervezete már megmutatta a multban, hogy fejlődni képes, hogy a keret, melyben kormányzati működése mozog, nem merev, mozdíthatatlan alapokon nyugszik, hanem tágítható a szerint, a mint azt a változott életviszonyok kívánják s a mint magának, az egyháznak jól felfogott érdekei megkövetelik.

Az elv és az alap változhatatlan, de a részletek, a gyakorlati kormányzás módozatai a társadalmi-és egyházi élet fejlődése szerint alakulnak.

Hiszen mi volt hajdan a senioratus, hol tisztán papok, s azok közül is néhányan vitték az egész kormányzást és hogy bővült ki lassanként a keret, szaporodott a ténykedő faktorok száma, midőn előbb a „gregarius atyafiak” — majd a világiak vétettek be az alkotmány sáncai közé!?

A rohamosan fejlődő akár egyháztársadalmi, akár nemzeti kialakulások bizonyára előtérbe állítják a kérdést: ha vajjon mostani kormányzati gyakorlatával eléggé beilleszkedett-e a magyar református egyház a változott életviszonyok, a létérdekeit érintő követelmények keretébe?

Ha az alapot mozdulatlan hagyja is, megvan-e benne a hajlandóság arra nézve, hogy minden tényezőt érdekkörébe vonjon, s megadja azoknak a jogot is, megszabja a hatáskört is, — kik eddig még nem vétettek be méltányos és megillető működéssel a kormányzat egyes csoportjai közé?

Bir-e annyi életképességgel a rendiség színét magán viselő egyházi autonomia, hogy a kifejlődött harmadik rendet, — mint intellektualis erejénél fogva is hatalmas tényezőt — betudja illeszteni tanácskozó, kormányzó és igazgató testületei keretébe s elvegye hasznukat, megbecsülje értéküket úgy, a mint azt az egyetemes egyház életbevágó érdekei parancsolják?

Okos jogkiterjesztéssel utját birja-e állani a jogelvonás elméletének, annak — a felsőbb körökben tért hódított — közfelfogásnak, mely az egyén és tömeg jogait egyes testületek jogkörébe vonván össze, meggyengítette kűnt az érdeklődést az egyetemes egyház érdekei iránt?

Mindezek nagy kérdések és a jövő nagy arculatját rajzolják meg a szerint, a mint megtalálja vagy elhibázza a gyökeres megoldást a legközelebb összeűő alkotmányozó Zsinat bölcsesége.

Az iskola az egyház kebelén nagy gonddal, óriási áldozatokkal fenntartott és ápolgatott gyermek. Élete összeforrott az anya életével, — de megizmosodott, férfias megjelenésével, nagy horderejű működésének hatásával nem szorítható többé azon anyai bánásmód alá, mely a letűnt században s még inkább annak előtte reá nézve hasznosnak és szükségesnek bizonyult.

Az összetartozandóság nagy elve, az egyház egyetemesen rendelkező joga érintetlen ma is, mert hiszen ez másként nem is lehet; de a munka, a köztevékenység, az irányítás, a joggyakorlat terén több változásnak kell bekövetkezni, mely változások — a kor szelleme által követeltetvén, — az egyház egyetemének csak javára s az egyűvé tartozás érzetének erősítésére szolgálhatnak.

Ha a lelkész egyháza vezetésében első tényező;

ha a lelki gondozás, a hitélet ápolása, a vallásos érzés fenntartása, a buzgóság tüzeinek folytonos élesztése, maga a templom minden magasztos rendeltetésével az ő kezére bízatik s az ő egyéniségében, tudományában, szakszerű képzettségében találja meg — igen helyesen — legfőbb biztosítékát: akkor szükséges, hogy az iskola, mint szintén hatalmas és egy célra dolgozó faktor, a maga ténykedő embereiben, azok tudományában, szakszerűségében keresse a fejlődés, az irányítás legtermészetesebb biztosítékát, keresse a belső iskolai élet egyházas szellemének megteremtőjét.

Ezért mondom, hogy az iskolát belkörü életnyilvánulásaiban szabaddá kell tenni, a felelősség terhe mellé a vezetés szabadságát is szükséges biztosítani. Ez pedig a *szakfelügyeletben* nyer első sorban kifejezést.

Ezer meg ezer tanterfű működik a református egyház iskoláiban, kik bizonyára értékes munkát végeznek, nagy célokért harcolnak s méltók arra, hogy áldozatkész és hivatás-szerű munkájukért az egyház adja meg nekik arányosan mindazon jogokat, biztosítsa azon hatáskört, mit ugyis megad minden hű egyháztagnak, midőn közvetve vagy közvetlenül befolyást, biztosít neki az egyházkormányzat alsó és felső fokain.

A tanárok és tanítók nemcsak az egyház szolgálatában álló tanterfűk, de egyszersmind egyháztagnak is, kik saját testületükre vonatkozólag kérhetik és várhatják az autonomikus joggyakorlatnak bővebb mértékű kiterjesztését.

Az elemi iskolai tanítók eddig csak kis mértékben jutottak némi joggyakorlathoz.

Nem panasz ez, mert hiszen első lépésnek az is jó s talán elég is volt; — de az egyháznak igaz érdeke, a történelmi fejlődés szigorú következetessége kívánja ma, hogy a megkezdett uton előre lépünk, hogy több — mint kétezer művelt embert szorosabb kapcsolatokkal, külső tényekben is nyilatkozó megbecsüléssel tegyünk még lelkesebb, még erősebb küzdő táborává az anyaszentegyház életérdekeinek.

A református tanító-ság ma már nem egy embercsoport, kinek kiskoru-ága gyámságot igényelt a multban s a tisztán szolgálai függésnek rendszerét is indokoltá tette; hanem egy képességében, köteleességérezetében s egyéni önérzetében is teljesen kifejlett és minden tekintetben számottevő *testület*, mely a közművelődés szolgálatában, az egyház külső és belső életének megerősítésében az alapvető munkát végezi.

Ez a testület, — s általában a tanítással és közneveléssel foglalkozó férfiak testülete, — nemcsak a jog és igazság, de a szeretet és összetartozandóság mértékével értékelve is, méltó helyet érdemel az egyházkormányzat minden megnyilatkozásában.

Ez a testület teljesen kifejlődött s megérett arra, hogy mint harmadik rend, a maga helyzetének és érdemének teljes arányában bevétessék az alkotmány sáncai közé.

A református tanítók tehát mind az egyháztanácsban, mind az egyházmegyében számarányukhoz mérten az eddiginél nagyobb számu képviseletben részesüljenek.

Egyh.-megyei bíróságokban, midőn azok tanítók ügyében ítélnének, a tanítótestület is képviselettel birjon.

Egyházkerületi gyűlésekre képviselőket küldjenek, zsinatra tagokat választhassanak.

Konventi egyetemes tanügybizottságnak tanítótagjai is legyenek s általában iskola- és tanítás ügyével

foglalkozó testületekben, bizottságokban gyakorlati tanítással foglalkozó szakember soha ne hiányozzék.

Ezek rövid általánosságban a református tanítók kívánalmi. Nem magunkért kérjük pedig ezeket, nem a ránk fogott szereplési „viszketeg” vagy valami nagyvárosi betegség paroxizmusa készlet bennünket a zörgetésre; hanem egyetemes egyházunknak javá, jól felfogott igaz érdeke kívánja azt, hogy minden erő, minden tényező szoros kötelekkel fűzőssék az anyaszentegyház testéhez s a külső formákban is kitűnjék az, hogy mindnyájan egyek vagyunk, s egy magasztos és szent ügy szolgálatára köteleztettünk el. Ha megbecsüljük és jutalmazzuk a munkásokat, csak buzgalmukat fokozzuk, erejüket acélozzuk és Isten lelkének ihletét gyűjtjük fel sziveikben.

Sinka Lajos.

Reform. hithűség és áldozatkészség.

— Válasz Veress Imre lelkész urnak „A konvent vegye kezébe az iskolák államoítását” című cikkére. Megjelent a lapok 18. számában. —

IV.

Mi módon s mily eszközökkel kívánunk mi küzdeni?

Elmondjuk nyíltan, őszintén.

Minden intézmény azon az alapon állhat fennt, a melyen az létre jött.

A mi egyházaink az önségély és közsegély alapján jöttek létre s ez alapon állottak fent mind a mai napig. Valósággal egymás terhét hordozták. Ámde e nemes erényt, e fentartó alapot a tartós béke és hiányos egyházi szervezet elernyesztette, megrongálta.

Ezt az alapot kell tehát helyre állítani.

Van e mód reá?

Igenis, van.

A teremtő és gondviselő Istennek végtelen bölcsességét igazolja azon valóság, hogy a nagy teremtettségben, magától a végtelen-hatalmu Istentől kezdve le a gyarló féregig, mindennek van ellensége, mely azt alkalmas viszonyok közt a leigázás, megsemmisítés veszélyével fenyegeti.

E veszély szonban reá nézve a pezsgő élet és az igazi fejlődés hatalmas alapja, emeltyüje lesz.

Ha a zsidófőtanács Gamáiel tanácsát utógondolat nélkül elfogadja s következetesen megtartja, s így az egyháznak vértanukat nem teremt; ha az első keresztyén egyház üldözésekkel szét nem szórati; az apostolok el nem oszlanak: a keresztyénség évszázadok multán is alighanem a zsidó föld határai között leli föl hazáját; ha Juliánok nem támadnak: aligha tűnik föl az Emberfiának jele az égen, s aligha lesznek hosszú idők után is keresztyén államalakulások világszerte; ha a máglyák tüze föl nem gyulad: az ég tiszta fénye, a világ világossága ma aligha fénylik oly ragyogóan a lelkek előtt.

A lég megromlik, a víz büzhödté válik, a vegetatio megszűnik vihar nélkül.

A fejlődés föltétele ugy az anyagi, mint szellemi világban, önkényes vagy kierőszakolt, de minden esetben érzékeny áldozat. Az eszme élete vérből táplálkozik: békében az agy lassan kerengő sáppadt, — veszélyben a bátor küzdő kiomló piros vérből. Mert ki nem játszható természeti törvény, hogy az *ujhodást rombolásnak, a feltámadást halálnak kell megelőzni.*

A veszély a gyengeség erőforrása.

Összetartásra, egyesülésre kényszeríti a gyengéket;

szunnyadó, dermedt erőket, melyek létezéséről az egyén s társadalom addig sejtelemmel sem bírtak, kelt életre, melyeknek — ha azok a szétfolyó erőtelen levegő módjára erős mozgásba jönnek s egyesülten egy irányban viharként törnek előre: semmi emberi ellent nem állhat.

Mit tegyünk tehát? keressük a veszélyt?

Vihart támasztani, veszélyt teremteni ok nélkül, esztelenség. De ha a kötelesség lelkiismeretes teljesítése közben, mint annak következménye támad az, kitárt kebellet kell azt fogadni, — még akkor is, ha zugó szárnyain a sötét halált hozná magával, — mint az cselekedett, kit a világ urai, a nagy és kis hatalmasok, hivatalosak és választottak, színleges és való keresztyének, legalább a világ előtt Uroknak és Mesteröknek mondanak.

Az egyház a béke nyájas ölen ép ugy, mint a veszély zivatarai között csak ugy maradhat meg, ugy állhat fenn, ha Krisztusra, mint egyedüli alapra áll, és rajta nyugoszik, mert így, ha a küzdelemben meg kellene is halnia, *tökéletes és hallhatatlan alakban fog feltámadni*, mint nagy alkotója a Krisztus.

Mit mondunk tehát?

Inkább küzdve az ellenségtől kapott sebekben haljunk meg, mint hogy a harctér mellett bujkálva, öljön meg bennünket annak ránk irányított vagy eltévedt golyója.

Hibásnak tartom egyházi szervezetünket, mert az mai alakjában és mai körülményeink között az egyház széttagoltságára, az erők megoszlására, az összetartozóság érzetének meglazítására vezet s minden esetben közönyt szül.

A hiba az egyesülés, a tömörülés hiányában van.

Isten az anyagi világban, a physikai életben min dennapi példakkal szemünk láttára bizonyítja nekünk, hogy a minél tömegesebb és minél szorosabb egyesülésben elképzelhetetlen erő van.

Egyetlen példát kívánok fölhozni.

Tudvalevőleg a földnek szemeinkkel észre nem vehető esteli párázata hozza elő a földből a méz anyagát, mely a harmattá szűrődött párával mérhetetlen kicsinyiségekben rakodik le a növényekre s azok virágkelyheibe, hol a nap tikkasztó heve ellen, különösen némely virágoknál hosszabb-rövidebb ideig védve lesz. E mérhetetlen kicsiny adagokat a nagy tömegben egyesült, s valósággal a szeretet alapján berendezett társadalmi életet élő, méhcsaládok egyesült erővel oly mennyiségben hordják össze, hogy annak értéke csak egy ország területén is millió értéket képvisel, nem számítva az általok elfogyasztott, valamint a lépek készítésére fölhasznált tetemes mennyiséget.

Bizony laza társadalmi szervezet mellett, ha p. o. minden egyes méhecske külön családot alkotna, sem számbelileg meg nem erősödhetnék, sem munkájával productiv eredményt el nem érhetne, de még fent sem tartatná magát.

A hibát abban gondolom tehát föltalálni, hogy minden egyes egyházközség egymással szemben önálló és egymástól teljesen független, semmi intézmény által egymáshoz nem kapcsolt életet élven, sem egyenkint, sem összesen egymás közállapotáról t. i. anyagi tehetőségéről (bevétele és szükséglete stb.) egyáltalán mit sem tudnak. Bajaikat, küzdéseiket, egymással felettes közös hatóságaik útján sem közölvén, egymás mellett ugy élnek, mintha egymásra nézve nem is léteznének.

Hibának tartom, ha bizonyos jogi vagy társadalmi intézmények, melyek egyik vagy másik országban, egyik

vagy másik népnél teljesen beváltak, egyszerűen lemá-soltatnak s a maguk merevségében alkalmaztatnak a más viszonyok, más körülmények között élő, más erkölcsi és miveltségi fogalmakkal, más természeti hajlamokkal bíró népek országaira, s viszonyaira. Az ily intézmények sokszor fél vagy éppen semmi eredményt sem hoznak létre.

A kálvini zsinat-presbyteri rendszer lényege mindenesetre és feltétlenül fentartandó egyházi szervezetünkben, de a merev keresztülviteltől el lehet, sőt nekünk el kell térni, illetve ki kell azt szükségünk követelményeihez képest egészíteni. Mert ugyanazon okok más viszonyok között más eredményeket teremtenek. A mi századok előtt jó és helyes volt, az ma lehet célszerűtlen sőt veszélyes.

A reformáció kezdetén, sőt később is a százados harcok alatt, szó sem lehetett az egyházi társadalom intenzívebb szervezéséről. Ma azonban erre az *anyagiak is kényszerítenek.*

Ha egyházi társadalmunk minden egyes egyházközsége képes volna magát saját erejéből fentartani; önálló független életét, annak fejlődését biztosítani, a mostani teljesen széttagolt állapot, melyben minden egyházközség önálló köztársaságként jelentkezik egymás mellett, sőt sokszor egymással szemben, semmi veszélyt nem rejtene; de — fájlalni való igazság, hogy — nálunk nagyon sok az önerejéből fenállani nem tudó egyházközség. A veszély ebben rejlik. *Ezeket pedig még közérővel is meg kell menteni.*

Ez azonban csak úgy történhetik meg, hogy ha azok szükségait, szükségük fedezésére szolgáló anyagi erejük elégséges vagy elégtelen voltát teljesen és számszerűleg ismerjük, s a hiány fedezése céljából az erősek, még pedig *egy egyházközségek, mint egyesek, közös egyetértéssel magukat megadóztatják*; továbbá ha a gyengéknek meglevő anyagi erejük felhasználására nézve a felettes hatóságok tényleg nagyobb és fejlettebb szellemi és erkölcsi erejükkel, tanácsukkal, kitanító határozatukkal irányt jelölnek, *anélkül azonban, hogy ez az eljárás azok függetlenségét és önkormányzatát legkevésbé veszélyeztetné.*

Szükséges tehát, hogy:

I. az egyes egyházközségek vagyoni viszonyait teljesen és részletesen feltüntető évi költségvetés felülvizsgálás s jóváhagyás végett minden esetben az egyház megyékhez s onnan fel-lebbezés esetén az egyházkerületekhez terjesztessék.

Indok: míg társadalom létezik, szervezetre is szükség van.

Ily módon az egyes egyházközségek az egyes egyházmegyékkel s kerületekkel olyan szervezeti összeköttetésbe jutnának, mint az egyes polgári községek vármegyéikkel és a miniszteriumokkal.

Ez által megakadályoztatnék az, hogy az egyes, kivált gyenge-erejű egyházak szükségtelen vagy még halasztható, céltalan vagy luxus-építkezésekkel, vagy észszerűtlenül összeállított költségvetéssel magukat tönkre vagy hosszú időre lehetetlenné tegyék.

Most azonban a költségvetés felsőbb hatósági jóváhagyása az egyházi törvények 18. § c) pontja szerint csak akkor szükséges, ha az esetleg *ujabb* teher kivételével vagy kölcsön fölvételével van összekötve. És ilyen új teherkivetés tényleg igen sokszor előfordul, csakhogy leplezetten, nem új kivetés alakjában. Az egyház ilyen és ehhez hasonló esetekben a kezelése alatt álló hol

egyik, hol másik alapból, alapítványból kölcsön veszi a szükséges összeget, minek folytán úgy tűnik föl a dolog, mintha az egyházközség senkinek nem tartoznék.

Azt is tudjuk, hogy a kölcsönfelvételek — még ha nem leplezetten is — a felettes hatóságoknál külön, önállóan, mindentől eltekintve, és soha sem az egyház teljes vagyoni helyzetének számszerű feltüntetésével bíraltatnak el, s hagyatnak jóvá. Egy ilyen leplezett vagy titkolt kölcsön aztán sokszor évtizedekre megrontja az egyház jövőjét.

Más esetekben az egyes egyházközségek anyagi ügyei a törvény 41. § c) pontja alapján csak az esperesi egyházlátogatásról szóló jelentés kapcsán jöhetnek megvitatás alá. A jelentés azonban, mint tudjuk csak az egyházközség egyes anyagi mozzanataira vonatkozik. Az általános anyagi helyzetet csak az évi költségvetés tüntetheti föl.

II. Az egyházmegyékhez és felebbezés esetén a kerületekhez evenként felülvizsgálás végett minden esetben felterjesztendő:

1. A költségvetés rovatainak megfelelőleg készült s az egyházközségi közgyűlés által megvizsgált elmúlt évi általános számadás; valamint az alapok és alapítványok számadása, akár tételük az ellen kifogás vagy panasz, akár nem; még pedig panasz vagy kifogás esetén az egyes adófizetők által beadott észrevételekkel vagy a közgyűlési kisebbség külön véleményével együtt s a felmentés csak az egyházmegye jóváhagyása után adandó meg.

Mert csak így lehet ellenőrizni, hogy az évi költségvetés betartatott, az előirányzott összegek befolytak, a költségvetésnek megfelelőleg használtattak fel, s végül, hogy az alapok és alapítványok törvényszerint szabályosan kezeltettek, meg nem károsítottak, az alapítvány természetével ellenkező célokra fel nem használtattak.

Indító ok: idegen és közpénzek kezelésének mindig a legnagyobb nyilvánosság és ellenőrzés mellett kell történni. Mert ez az eljárási mód *megnyugtatja* egyfelől az érdekelt nagy közönséget, *bizalmat* kelt más felől a kezelők és vezetők iránt s a mi ezekkel *egyenértékű*, egyedül teszi lehetségessé a *költségvetés és gazdálkodás* (vagyon felhasználás) *realitását.*

Ugyanazon felettes hatóságokhoz felterjesztendő kimutatás készítettessék, és pedig:

2. az egyes egyházközségekben már fenálló culturalis intézményekről (mindenféle iskolákról) az azokra szükséges kiadásokról és azok fedezéséről, részletezve s a költségvetésből kiemelve.

3. Az ezen intézmények körül még szükséges és halaszthatatlan új vagy átalakító építkezésekről, felszerelésekről, tanítói fizetések szükséges javításáról stb.

4. A még szükségesnek látszó s az illetékes hatóságok által esetleg már szorgalmazott iskolákról, azok előállítási költségeiről, az ily intézetekbe állítandó új tanítók tervezett fizetéséről, ezekre meglevő alapokról s a hiánylatról stb. még az esetben is, ha azok az intézmények nem szándékoltnak azonnal felállíttatni, tehát az illető egyház-község általános szükségletének köztékintetekből kívánatos nyilvántartása végett.

Az egyes egyházaknak a tanügyre vonatkozó enémü kimutatásai egybeállítván, ez eljárás nagy mértékben elő mozdítaná az egyes egyházak iskolai közszükségleteinek tisztázását és helyes megállapítását, melyre az 1848. XX. t.-c. végrehajtása alkalmából követelendő állami dotacionál föltétlen szüksége lesz az egyetemes egyháznak is.

Ha tehát — közbevetőleg legyen mondva — a Konvent vegrehajtó bizottsága az egyes egyházaktól bekövetelt 1900. évi költségvetések alapján kívánja az egyetemes egyház szükségletét összeállítani s ez alapon szándékozik saját adózási viszonyainkat rendezni, s majd az 1848. XX. törvény végrehajtását követelni: úgy sem a tényleges állapotnak, sem a valódi szükségletnek képletét helyesen felállítani annál kevésbé fogja, mert ezen költségvetésekben csak a már fenálló intézményeink minimális szükségletei vannak s azok is lehetőleg a szegény egyházak nehéz viszonyai szerint *leszorítva*, számításba véve s csak oly mértékben, a mint fedezni tudták s nem úgy, a mint az intézmény érdeke kívánta volna.

De ha ilyen uton sikerülne is a már létező intézményeink teljes és valóságos szükségletét pontosan megállapítani: még ez sem volna az igazi szükséglet.

Én ugyanis már létező szükségletnek tartom a még fel nem állított, de már hatóságilag sürgetett, vagy a tanügyi viszonyok és egyéb kényszerítő okok által indokolt iskolák felállításával, régiek átalakításával járó időleges és állandó kiadásokat is.

Sőt a tényleges szükségletekhez kell számítani a már létező közép és felső iskoláink kiegészítésére, célszerű berendezésére, felszerelésére, a növevelést szolgáló intézményeink fejlesztésére szükséges s általunk nem fedezhető kiadásokat is.

Nemcsak ezeket pedig, hanem azokat az állandó kiadásokat is, melyeket a népiskolai *tanítók fizetésének javítására kell fordítanunk.*

Meggyőződésem ugyanis, hogy tanügyünk színvonalát csak úgy emelhetjük s a sokoldalú versenyben csak úgy állhatunk meg, *ha a tanítói fizetés minimumát és ezzel egyidejűleg az ez idő szerinti maximumát is felemeljük*; felemeljük legalább is annyira, hogy tanítóink fizetése *egyenlő legyen az állami iskolák tanítóinak fizetésével és korpótlékával.*

Szükségesnek tartom e fizetésemelést több okból:

1. Mert ha minden pálya fizetése magasabb lesz, mint a tanítói foglalkozásé: minden tehetséges és ambitiosus ifju más pályán igyekszik érvényesülni; a mi nek aztán az lesz a következménye, hogy

2. a tehetséges és hivatott ifjak közül csak azok lépnek a tanítói pályára, kiket az anyagiak hiánya oda kényszerít.

De az ilyen tehetségesebbek tanítói működésének sem lesz meg a kívánt eredménye, mert ezek tehetségüket s az általuk végzett munkával arányban nem álló anyagi díjazás bántó voltát érezve, ellankadnak, elkedvetlenednek, mellékfoglalkozást keresnek, s anyagi jövedelem után látnak s ennek következtében — képességük és rátermettségük dacára is — eredménytelen munkát végeznek s a mely ügynek más körülmények között apostolai lehettek volna: lesznek annak jobb esetben közönyös napszámosai, hideg szemlélői; rosszabb esetben pedig *ellenesei, s mindkét esetben megrontói.*

3. Másik súlyos következménye lesz a csekély, a tisztességes megélhetést sem biztosító, a családalapítást és fentartást lehetetlenné tevő díjazásnak (mert melyik ember, melyik tanító kívánja gyermekeit proletároknak nevelni) hogy még a leggyengébb tanulókat is fogni kell a tanítási, nevelői rendkívül fontos pályára, sőt hogy onnan el ne riasztassanak, a tanítóképzők szellemi és erkölcsi színvonalát is le kell szállítani, s az

életbe kiviendő ambícióról, lelkesültségről, apostoli buzgóságról, természetes, hogy ily körülmények között szó sem lehet; s az eredmény az lesz, hogy a hatalmas — és lényegében katolikus állam, továbbá az irántunk nem ritkán ellenséges-indulatu, dus állami vagyont élvező felekezetek által ránk kényszerített versenyben hátra maradunk s végre elesünk;

4. Az állami iskoláknak legjobb tanerőinket magához ragadó hatásáról nem is szólok.

A kik a számadást csinálják, ezekről ne feledkezzenek meg.

Az ezen szükségletek számbavétele nélkül végrehajtott 1848. XX. t.-c. pusztuló kis egyházainkon csak pillanatnyilag s nem állandóan fog segíthetni, és sem ezek sem a nagyok fejlődésnek nem indulhatnak.

Szükségesnek tartom még, hogy a rendszerint nagyobb szellemi és vagyoni képességgel bíró polgári községekre is fenálló azon intézkedés is törvénybe fűvéssék, hogy „Az egyházközség ellen indított pert az egyháztanács az esperesnek bejelenteni tartozik, ki a mennyiben az egyházközség érdekét komoly veszélynek látná kitéve, az egyházmegyei tisztii ügyészt a község képviselőivel megbizhatja.

Ha az egyházközséget, elmarasztaló ítélet folytán vagyonára vezetendő végrehajtás fenyegeti, az egyháztanács az espereshez jelentést tenni köteles, ki az egyházközség vagyonának lehetőleg épen tartása s az egyháztagok tulterheltetésének elkerülése végett a szükséges intézkedést megtenni köteles.

Ha az egyházközség, az egyháztanács vagy egyházi képviselőtestület gazdálkodása vagy elemi csapások és egyéb balsors folytán a vagyonbukás szélére került, saját kérelmére és szükség esetén hivatalból is az esperes illetve egyházmegye az egyházmegyei tisztii ügyész meghallgatása után az egyházközségi vagyon kezelését meghatározott időtartamra zárlat alá helyezheti, zárgondnokot nevezhet, s erről az illető bíróságokat értesíti.

Ezen intézkedések elsejét indokoltá teszi az a körülmény, hogy az egyháztanács és egyházi képviselőtestület bizonyos esetekben nem tud vagy nem akar kellő buzgalmat kifejtteni az egyházközség jogainak és vagyonának megvédésében; a másodikat pedig, mely erősen érinti az egyházközségek szabad rendelkezési jogát, az előállott pénzügyi zavarok és vagyoni tönk által beigazolt azon tény teszi szükségessé, hogy az egyes egyházak sokszor nem bírnak ügyeik vezetésére a kellő szellemi és erkölcsi képességgel, s a gyámkodásra rá vannak utalva.

Ha teljesen hasonló törvényes intézkedések az ország összes kis és nagy községeinek, rendezettanácsu városainak méltóságát s önértetét nem sérti: a legtöbbször sokkal kisebb és sok tekintetben gyöngébb egyházközségeket kevésbé bánthatja.

A javasolt szervezet mellett a kis egyházak emberileg bizonyosabban megerősíthetők lennének az anyagi romlásból; mert ma azoknak általános anyagi ügyei külön az általános költségvetés keretén kívül s mint kész bevégzett tények csak tudomásvétel végett, és csak kivételes esetekben, ha például egyáltalán nem lehet kikérülni az új teherkivetést, terjesztetnek be előleges jóváhagyás végett a felsőbb hatósághoz; a mikor is az illető egyház vagyoni viszonyainak nem teljes ismerete birtokában bíráltatnak s intéztetnek el, akként, hogy bármilyen — nem ritkán öntudatlanul is leplezett s végeredményében az egyházközség romlását előidéző fedezet kimutatása esetén engedélyeztetnek is.

A javasolt eljárás mellett a kisegyházak tanügye is belterjesebben fejlődhetnék; mert az ily módon megismert közszükség tudata és érzete növelné a teher alatt pusztulásnak induló egyes egyházak iránti általános érdeklődést; nagyobb-arányú tevékenységre ösztönözné ugy az egyházak egyetemét, mint az egyes vezér-férfiakat; hatályosabbá tehetné azoknak az állam-kormányánál ki-
eszközöndő segély iránti föllépését; jó-indulatu méltányosságra indítaná az ország más vallásu polgárait küzdelmünk és jogos kérelmünk teljesítése tekintetében.

(Folyt. köv.)

Padrah Sándor,

kir. közjegyző s egyházkerületi-
képviselő.

KÖZÉLETÜNK.

Szinay Gyula Indítványa az egyházi törvények módosítása tárgyában.

(Folytatás.)

Ezt a formát pedig nem kell keresni, nem kell feltedezni, erre csak rá kell mutatni, az igazgatásnak abban a formájában, mit a századok szentesítettek. emeitek örök törvény erejére, a mely mellett az egyház naggyá, hatalmassá, virágzóvá lett.

Ime: Egyházunk népessége 50,00-re, sőt ezen felül emelkedett, népiskoláink száma már is 49, a lelkészi állások száma 6-ra szaporodott, templomaink épültek, lelkészi és tanítói javadalmak rendezettek nagy arányokban, árvaházi százezres alap teremtett, csak az utóbbi években félmilió értékűnél több építkezés eszközöltetett, felsőbb leánynevelő tanítónőképzővel kapcsolatos intézetünk országos hírű s méltó büszkeségünk; pénztári erőnk csupán az utolsó időben majdnem másfél millióval növekedett, felekezeti számára az ingyen iskoláztatás áldását megszereztük, iskoláink további 20-al szaporításának munkáját a közel megvalósulás küszöbéig vezettük, egy újabb lelkészi állásnak felállítására és egy újabb templom építése szintén küszöbön álló tervünk, pénz- és ügykezelésünket modern rendszer szerint rendeztük. És a miről akkor, a mikor a felügyelet meg az ellenőrzés minő alakban gyakorlásának kérdése áll a szőnyegen, elfeledkezni nem szabad, gyámkodásnak soha alávétve nem volt, négy és fél évszázados egyházunknál hűtlen kezelés soha elő nem fordult.

Az egyházközség igazgatásának azt a rendszerét, azt a formáját, a mely ily fényes eredményekre tud reá mutatni, lehetetlen cáfolatot nem tűrő bizonyítékául el nem fogadni azon tétel igazolásának, hogy a *nagy egyházak* jogi állásának a mostani törvényes alaptól eltérő rendezése: egyházi törvényhozásunknak egyik legelső rangu feladatát kell, hogy képezze.

* * *

A minden oldalról érzett visszás helyzet orvoslása módját a közel multakban egyházközségünk a most érvényben levő törvények keretén belől próbálta keresni s az önálló igazgatás alakját a *külön egyházmegyévé* alakulásban gondolta megtalálhatni.

Az én nézetem is az, hogyha a megoldást a mai törvények keretén belől kell keresnünk, akkor más mód a kibontakozásra valóban nincs.

Csak hogy ez a módozat, mig egyfelől nem felel meg egyházunk évszázados alapon fölépült jelen hely-

zetének, addig másfelől rendkívül nagy nehézségekkel valósítható meg. Egyházmegyévé alakulni, az egyház egységének bizonyos megosztásával lehet csak. Ugyde nem hiszem, hogy volna egyházunk hívei közt csak egy is, a ki a nagy, fényes, egységes erejében hatalmas debreceni egyház egységét feltékenyen őrzött kincsnek ne tekintené, a melyet apáinktól vett örökségként utó dainkra áthagyni erkölcsi köteleességünk.

És azt sem hiszem, hogy volna valaki, a ki az ötödfel századon keresztül egységesen fejlődött és sok nagy fontosságú ügyeiben (ingyen iskoláztatási, ispotályi, szegény, árvasegélyezési, felsőbb leányiskolai stb. ügyekben) a várossal szerves kapcsolatban álló és minden viszonyaiiban és vonatkozásaiban egységes egyházunk különböző egyházközségekké szétforgácsolásának a gyakorlati módját megtudná állapítani.

Anyakönyvezetésünknek, egyházi vagyunknak, egyházi hivatalos épületeinknek, templomainknak, pénztárunknak, az egyház által kezelt alapítványoknak, a várossal közösségben levő iskoláztatási stb. ügyeknek részekre oszthatást lehetlenné tevő egységessége: az egységes adminisztrációnak valamely alakban föntartását elkerülhetlenné teszik. Elkerülhetetlenül követi azt az adóztatásnak és az egyháztagok nyilvántartásának kérdése is. Hiszen a kit ma az összeírás a Halvan-utcai egyházközségben talált s vett föl egyházi tagul és adófizetőül, ugyan az, mire az adóbehajtásának ideje következik: már a Kossuth-utcai egyházközségben bérelt lakást, oda költözött át, amannak az egyháznak már nem tagja, emebbe meg fölvéve nincs. Hisz nagy városban a lakosság tulnyomó többsége nem háztulajdonosokból, de örök mozgásban levő bérlőkből áll, a kiknél tehát az egyik utcai egyházból ki és a másikba való belépésnek a nyilvántartást kizáró esete forogna fönn örökösön és tömegszerűen. Nem állandó, mozgó egyházak lennének ezek.

Egyházunk épen ezen okok kellő mérlegelése folytán habár az önállóságra jutás utját kereste is, az egyház ilyen megosztásának, a több kis egyházközségekre szétdarabolásnak útjára sohasem lépett, s csupán a lelkészi (parochialis) körökre osztásba volt volna hajlandó belemenni, ezen az uton elmenvén egészen odaig, hogy azokba a körökbe, némi lokális teendőknél hatáskörbe vétele mellett, a kör lelkészei mellé kisebb mondhatni fiók presbiteriumok szervezését is javasolta. Hogy ennek a törekvésnek sikere nem lett, hogy a bonyodalom ez uton meg nem oldatott, nem egyházunkon, az egyházkerületen mult, a mely ily módozatok mellett az egyházmegyévé alakulást nem engedte meg. Teljes felosztást és elkülönítést követelt.

* * *

Az önállóságra törekvésnek — jelen indítványomban — én ettől eltérő útján kívánok haladni. Én a kérdést nem de lege lata, hanem de lege ferenda szempontjából kívánom tárgyni. Törvényhozó zsinatunknak hatalmában áll a kérdést törvényváltoztatással és pótlással a legtermészetesebb módon oldani meg. Én nem azt javaslom, hogy új, eddig nem létezett intézményeket létesítsen a törvényhozás, hanem egyszerűen azt javaslom, hogy az évszázadok próbáin átment s bevált, a tényleges, a létező állapot kodifikáltassék.

Azt indítványozom, hogy az *önállóságra hivatott nagy egyházak, az egyházmegye hatósága alól vétsenek ki.*

Mert ez felel meg: a történelem tradícióinak, a mult fejleményeinek, és az évszázados tényleges gyá-

korlatnak, ez felel meg az egyházigazgatás és ellenőrzés helyesen felfogott érdekének és kívánalmának, a dolgok jó rendjének, ez felel meg államéletünk terén hosszú évszázadok hosszú során át fejlett, népünk vérvé vált annak a felfogásnak, a melyszerint hazánk polgári igazgatása föl van építve, a mely józan belátással tesz különbséget község és község közt és a míg a vármegye atyai gondozása alá utalja azokat a kisebb községeket, a miknek egymagukban gyenge ereje kívánatossá, szükségessé, mellőzhetlenné teszi a csoportosulásban rejlő erőnek az oltalmát, addig a nagy, az erős, a maguk erejében és önállóságukban az előre törekvés missiójára hivatott községeket kiemeli e kötelekből, ösmervén azt, hogy a mi ama kisebbekre áldás, az ezen nagyobbakra a haladás béklyója, az áldatlan gyámkodás nyüge.

Kinek jutna eszébe, hogy nem jól van az, hogy a nagyobb, a törvényhatósági joggal felruházott városok, hogy Debrecen, hogy Szeged stb. nincsennek alávetve a kisebb községekből alakult, ezek védelmére, gondozására hivatott vármegye hatóságának.

Kinek jutna eszébe, hogy világi törvényhozásunk, mikor az évszázadok fejleményein alapuló eme tényeket, a nagyobb polgári községeknél a megye hatásköre alól kivételét és önállóvá tételét csak az újabb időben is 1886-ban kodifikálta, hát akkor retrograd lépést tett, mert ezzel a jogegyenlőséget sértette meg?

Kinek jutna eszébe azt mondani, hogy az lenne helyes, ha a nagy Debrecen város ezer ágazatu, boga-zatu ügy- és milliókban járó vagyonkezelésének az ellenőrzése, felügyelete és vizsgálata a megyéhez tartozó valamelyik község tisztviselőjére bízhatnék, holott az élőgyakorlat, az ügyekben benne élés adja meg a képességet a felügyelet gyakorlásására és hol s hogyan szerezhesse meg ezt a gyakorlatot az, ki a vizsgálandó körön kívül egy hasonlíthatatlanul kisebb körben él?

Indítványom az, hogy az egyházmegye hatósága alól ilyen formán fölmentett nagy egyházak az egyházkerülettel szembe abba a viszonyba lépjenek, a melyben azzal az egyházmegyék állanak. Lelkészelnökeik az esperesekkel, főgondnokaik az egyházmegyei gondnokokkal egy rang és jog és kötelességkörbe helyeztesenek. Az egyházi felsőbb hatóságokba, testületekbe történő választásoknál a választási jogot az egyházmegye módjára gyakorolják. Határozataik az egyházkerülethez felelbeztessenek.

(Folyt. köv.)

KÜLFÖLD.

A konfirmációivallásoktatás és a konfirmáció a schweizi református egyházakban általában

(Folytatás.)

Ezen előkészítő konfirmációivallásoktatás befejezése után kezdik meg a lelkészek a konfirmációivallásoktatásnak második részét a tulajdonképpeni konfirmációivallásoktatást rendszeren október hónapban s végezik azt 6 hónapon át, tehát egész április hónapig, rendszeren virágvasárnapig az előkészítő konfirmációivallásoktatásban részt vett s 15. életévüket már betöltött gyermekek között.

Ennek a tulajdonképpeni konfirmációivallásoktatásnak célja az, hogy a lelkészek a biblia alapján valamely káté segítségével megismertessék a gyermekek-

kel az összefoglalt, különösen a sakramentumokra vonatkozó keresztyén egyházi tant s a keresztyén erkölcsi életre vonatkozó igazságokat és pedig aképpen, hogy a gyermekek mindezeket ne csupán megtanulják a kézikönyvül használt kátéból, ne csupán könyv nélkül, szóról-szóra tudják azokat, hanem meg is értsék, eszökbe, szivökbe vessék s a tanultak igazsága felől teljesen meggyőződjenek s eképpen az egyháznak buzgó, öntudatos tagjai legyenek.

Ezen célhoz képest a lelkészek a tulajdonképpeni konfirmációivallásoktatás alkalmával tanítanak: Istenről, teremtről, az emberekről (I. rész); Jézus Krisztusról, mint a világ Idvezítőjéről (II. rész); a megszenteltetésről vagy új életéről, valamint az ebből eredő kötelességekről (III. rész); és az utolsó dolgokról (IV. rész). Mivel pedig a tulajdonképpeni konfirmációivallásoktatás egyszersmind előkészítés az Urasztalához, a lelkészek különös súlyt fektetnek a sakramentumokról, különösen az urvacsoráról szóló egyházi tanra, annak oktatására.

A lelkészek ezen tanítást valamely káté segítségével ugyan, de mindig a Szentírás alapján végezik és pedig azzal a céllal, hogy a gyermekek főképpen magából a Szentírásból, az igazság forrásából győződjenek meg az egyházunk által hirdetett tanok igazsága felől. Ehez képest a tanításban a lelkészek eljárása az, hogy az egyes egyházi tan tárgyalásánál mindig felolvastatják a gyermekekkel az egyházi tant megvilágosító bibliai részt s fejtegetik, magyarázzák azt röviden a gyermekekkel együtt. Ennek a tanításnak aztán nemcsak az a haszna van meg, hogy a gyermekek teljesen meggyőződnek az egyházi tan igazsága felől, miután azt a bibliából ismerik meg, a mely előttük feltétlenül legnagyobb tekintély, hanem meg van ennek a tanításnak az a másik haszna is, hogy a gyermekek a Szentírást nagyrészt megismerik, azt örömmel olvassák, s mindezek után az egyháznak öntudatos, buzgó tagjai lesznek.

De a tanítás mellett különös nagy gondot fordítanak a lelkészek arra is, hogy a gyermekeket neveljék, szivüket nemesítsék, hogy őket az igaz keresztyén-életre előkészítsék, illetve annak folytatásához szoktassák. Így a többek között a tanítást minden alkalommal buzgó imádkozással kezdik és végzik s több énekvers elénekeltetésével változtatják.

Vége ezen iskolai tanítást és nevelést kiegészítik a lelkészek azon felügyelettel, a melyet a gyermekek felett az iskolán kívül is gyakorolnak. Gondjuk van ugyanis a lelkészeknek arra, hogy a gyermekek a Szentírást odahaza a családban is szorgalmasan olvassák s a templomi Isteniszteleteket szorgalmasan látogassák.

Ezen eljárással a lelkészek a kitűzött 6 hónapi idő alatt elérik a tulajdonképpeni konfirmációivallásoktatás célját, nevezetesen a gyermekek ezek után az összefoglalt keresztyén egyházi tant megismerik, azok igazsága felől meggyőződnek, a templomi isteniszteleteket szorgalmasan látogatják, szóval az egyháznak öntudatos és buzgó tagjai lesznek.

Ezek után, vagyis a mikor a tulajdonképpeni konfirmációivallásoktatás az előadott módon véget ér, következik rendszeren virágvasárnapon a gyermekek rövid vizsgálatával összekötött konfirmáció. Lássuk tehát most már ezt.

A konfirmáció a schweizi református egyházakban egy oly egyházi ünnepély, a melyben a gyermekek hitükről, a református egyház tanairól a gyülekezet előtt vallást tesznek, magukat igaz keresztyéni élet folytatására elkötelezik s eképpen az egyház tag-

jait megillető jogok s kötelességek gyakorlására, így a többek között az Urvacsorában való részesülésre felhatalmaztatnak. Letolyása pedig a következő:

Rendesen virágvasárnapon s ekkor is leginkább delután bevonulnak a konfirmációivallásoktatásban résztvett gyermekek a lelkész vezetése alatt a templomba, a hol a gyülekezet nagy része, de különösen a szülők, rokonok s kereszt-szülők már jelen vannak. Legelsőben a gyülekezet énekel egy énekverset. Ennek elhangzása után a lelkész egy az alkalomhoz illő imádságot mond s egy szintén az alkalomhoz illő beszédet tart, már vagy a szószéken, vagy pedig az Urasztala mellett. Mikor a lelkész beszédét bevégezte, lehetőleg röviden minden gyermeket megkérdez az egyház tanaiból s a legtöbbel elmondhatja az Apostoli hitformát. E rövid vizsga végeztével a gyermekek mindnyájan az Urasztalához, illetve az ott álló lelkészhez járulnak s ott a lelkész által újból megkérdeztetnek a felől, hogy hiszik-e az egyház által hirdetett s általuk már ismert igazságokat s akarnak-e az egyháznak buzgó, hűséges tagjai lenni. Midőn a gyermekek ezen kérdésekre igennel feleltek, ezen fogadalmuk leendő megtartásának, maguk elkötelezésének jeléül a lelkésszel külön-külön mindnyájan kezet fognak. Mig a gyermekek ezen kézfogadalma tart, a lelkész minden egyes gyermeknek mond egy-egy bibliai verset, a melylyel buzdítja őt fogadalmá megtartására; a kézfogadalom után pedig minden egyes gyermeknek odaadja a kijelölt konfirmációiemlékkönyvet. Ezek után a gyermekek az Urasztalától eltávoznak, a lelkész pedig a gyülekezet előtt kijelenti, hogy ezen egyháztagok az egyháztagokat megillető kötelességek és jogok gyakorlására, így az Urvacsorában leendő részesülésre felhatalmaztatnak. Végre az egész ünnepélyt bezárja a lelkésznek ezen egyháztagokra Istentől áldást kérő imája s a gyülekezet éneklése.

* * *

Ime eképpen történik a schweizi református egyházakban általában a konfirmációivallásoktatás s a konfirmáció. Hogy mindezek szépen, jó renddel és helyesen történnek, mindnyájan láthatjuk. De hogy helyesen történnek, azt az általuk elért *eredmény* mutatja leginkább. Ugyanis a schweizi református egyházakban ezen konfirmációivallásoktatás és konfirmáció után az egyes egyháztagok a szentírást, az egyház tanait ismerik, az egyháznak buzgó, hűséges tagjai, a templomi istentiszteleteket szorgalmasan látogatják s maga a *schweizi református egyház ezen öntudatos, buzgó egyháztagok által minden szegénysége dacára is erős, virágzó.*

En azt hiszem, hogy hazai református egyházunkat is ezen, vagy ehez hasonló módon lehetne leginkább erőssé, virágzóvá tenni.

Ez meggyőződésem s a mit irtam, mindazt ezen meggyőződéstől vezéreltetve s azon célzattal irtam, hogy azzal egyházamat szolgáljam.

(Vége.)

Basel.

Csirik Béla.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Tanárválasztás.** A tanárválasztó küldöttség június 30-án ejtette meg a megüresedett tanítóképzőintézeti tanárválasztást. A 7 pályázó közül kettő idő-

közben visszalépett; a főiskolai igazgató tanács az oklevéllel nem rendelkező pályázókat nem jelölte; a választó küldöttség az érdekelt tanítóképzőintézetnek s aztán a közös tanárkarnak végül az igazgatótanács illetékes albizottságának egyező ajánlata után egyhangúlag *Barcsa János* h.-nánási gymnasiumi tanárt választotta meg. A megválasztott tanár úgy eddigi tanári működése mint tevékeny protestáns irodalmi munkálkodása révén szép reményekre jogosította egyházkerületünket a jövőre nézve. Mi hisszük, hogy a Barcsa Jánoshoz fűzött reményekben nem fogunk csalatkozni. A választás eredményeért csak gratulálhatunk minden irányban, s őszintén kívánjuk, hogy egyházkerületünk országos hírű tanintézetének megválasztott új tanára egészen méltó utóda legyen az eltávozott Somogyi Pálnak. Ebben a reménységben mondjuk: ad multos annos!

— **Képesítő vizsgálat a debreceni ev. ref. tanítónőképző intézetben.** A debreceni ev. ref. egyházkerületnek egyházkerületünkől segélyezett felső leányiskolájában, a tanítónőképző intézetben, a magyar ev. ref. egyház egyetlen e nemű tanintézetében a múlt héten végződtek be a képesítő vizsgálatok. Az egyházkerületet Zsigmond Sándor egyh. ker. főjegyző elnöklete alatt Dávidhazi János esperes, az intézeti igazgatótanácsot Kiss Albert képviselték. A vizsgálat írásbeli része június hó 2. 3. 4. gyakorlati része 5. 6. 7. szóbeli része pedig 26. 27. és 28. napjain tartott meg. Vizsgálatra jelentkezett 26 jelölt. Látni való, hogy a vizsgálat megejtésére fordított idő a legbehatóbb számonvételre adott bőséges alkalmat. S a komoly és szigorú eljárás mellett is a legszebb eredmény volt konstatalható. Nevezetesen kitűnő képesítést nyert 6-, jelest 8-, jót 9-, elégségest 1-, végül egy-egy tantárgyból javításra utasított 2 jelölt. A jeles tanintézet kiváló vezetéséért *Dóczy Gedeon* igazgatót illeti első sorban az elismerés. Valóban, ha végig tekintünk azon a fokozatos fejlődésen, emelkedésen, melyen ez a tanintézet maig átment: el kell ismernünk, hogy úgy igazgatója mint egész tanári testülete ama zászló alatt harcolt, melyre a sokat jelentő „*excelsior*” jelige van felírva.

— **Kérelem** a fizetés-kiegészítésben részesülő nt. lelkész urakhoz. Az egyházkerületi pénztári hivatal ezen az uton tisztelettel ismétli azt a kérést, hogy az érdekelt nt. lelkész urak ne küldjék be előre a nyugtákat mindaddig, mig arra az összeget is kitüntető felhívást nem veszik. Az utalványozást a nagymélt.-vallás és közoktatásügyi miniszterium név és szám szerint foganatosítja, s az csak zavarra ad okot, ha az előre beküldött nyugta összege az utalványozott összeggel a fillérig meg nem egyezik. Az illetményekről úgy ez utal, mint jövőre a Debr. Prot. Lap hirdetési oldalán lesz közölve egyházanként az összeg; tehát ezentul külön tudósítás nem fog menni. A nyugta mintája többször meg volt küldve, az ezentul is használható.

— **A magyar prot. irodalmi társulat gyűlése.** Szóts Farkas, a m. prot. irod.-társulat titkára július 1-én Hódmezővásárhelyen járt, hogy az ottani intézőkkel egyetértve előkészítse a társaság idei gyűlés tartásának dolgait. Eddigél megállapodás történt arra nézve, hogy a gyűlés f. évi szeptember hó 16. és 17-ik napján legyen; az istentisztelet 17-én lesz; erre az alkalomra valamelyik püspök lesz felkérve a templomi imádkozás végzésére; az egyházi beszédet valamelyik fiatalabb lelkész fogja tartani. A központi intézők megbízást nyertek, hogy úgy az Istentiszteleten, mint a diszgyűlésen végzendő működésre megfelelő társulati tagokat kérjenek föl.

— **Tízéves találkozás.** F. év június 29-én érdekes találkozási hely volt az alma mater. Ekkor jöttek össze nevezetesen Debrecenben azok, a kik 1892. júniusban tették le az érettségi vizsgát az ev. ref. főgymnasiumban. Megjelentek ezen találkozón a következők: Szöke Imre bányabiztos Budapest, Somossy Antal földbirtokos Hajdu-Böszörmény, Bogdán Lajos mérnök Budapest. Örvényi Béla gyógyszerész Budapest, Reisinger Alajos r. kath. lelkész Borsod-Apátfalva, Kiss Albert bankhivatalnok Budapest, Sáfrány Lajos tanár Debrecen, Soltész Elemér ev. ref. lelkész Nagy-Bánya, Veress István ev. ref. lelkész Körös-Nagyrev, Szabó Bertalan ev. ref. segédlelkész Debrecen, Löwinger Armin ügyvéd Hajdu-Böszörmény, Dr. Takács Aurél törvényszéki aljegyző Budapest, Dr. Csath Sándor ügyvéd jelölt Debrecen, Dr. Medgyesi Károly albiró Nagy-Szeben, Miskolczy Lajos szolgabíró Debrecen, Gévai Ernő vasúti tiszt Debrecen, Baróthy Zoltán törvényszéki jegyző Debrecen, Barcsa János gymn. tanár H.-Nánás, Zöld István földbirtokos Debrecen, Dobschorb Nándor földbirtokos Debrecen, Kovács Sándor vasúti mérnök Budapest, Kovács Kálmán városi aljegyző Debrecen, Csathó Ernő miniszteri segédfogalmazó Budapest, Dr. Nyiri Ernő ügyvéd Debrecen. A tíz évi távollét után délelőtt 9 órakor találkoztak a volt osztálytársak az oratoriumban, a hol megjelentek Sass Béla theol. tanár, Sinka Sándor főgymn. igazgató; Tóth József nyug. tanár, Karai Sándor főgymn. tanár. Az egybegyűltek előtt Soltész Elemér lelkész mondott magas szárnyalású szép imát, majd pedig a főiskolai diszteremben Sinka Sándor igazgató üdvözölte a főiskola nevében a megjelenteket. Délután fölkeresték a Kossuth-utcai temetőben Tüdös János volt igazgatójuk és két osztálytársuk sírját. Azonkívül, hogy koszorút helyeztek a sírokra, mindeniknél meleg szavakban fejezték ki a szeretetet és hű emlékezetet. Este 8 órakor társas vacsorára jöttek össze az „Angol királynő” vendéglőben, a hol megjelentek a volt osztálytársakon kívül: Sinka Sándor nejevel, Géresi Kálmán tankerületi főigazgató, Dóczy Imre gymn. felügyelő, Nagy Elek főgymn. tanár. A rendkívül kedélyes összejövetelen úgy a tanárok, mint a tanítványok részéről igen szép és szellemes felköszöntők hangzóttak el. Mindnyájan, a kik ezen lélekemelő összejövetelen részt vettek, a legszebb emlékekkel tértek vissza mindennapi munkájukhoz. Az összegyűltek 10 év múlva ismét találkozást tűztek ki. Végül fölemlítendő, hogy Tóth József nyug. tanár érdekes topographiai ismertetést adott elő az oratoriumban arra nézve, hogy 1849-ben a magyar országgyűlés tagjai miképen helyezkedtek ezen imateremben, továbbá az, hogy a volt osztálytársak maguk között 150 koronát gyűjtöttek a főiskola philologiai muzeumának a javára.

— **Dr. Bacsoni Lajos** siremlékére és a nevére teendő alapítványra újabbán a következő adományokat vette lapunk kiadóhivatala: Gróf Degenfeld József (Debrecen) 20 k. Horthy István (Kenderes) 10 k. Ujfalussy Béla (Mihálydi) 10 k. Liszka Nándor (Debrecen) 10 k. Meggyaszay Gyula (Nagykun-Madaras) 1 k. Mészáros Lajos (T.-Szöllös) 1 k. Kovács Zsigmond (T.-Igar) 1 k. Benkő Lajos (H.-Nánás) 3 k. Eddig befolyt összesen: 1083 k. 74 fillér.

— **Gyászhir.** Vettük a következő gyászjelentést: Az egyetemes evang. theol. akadémiával kapcsolatos „Evang. Theologusok Otthona” fájdalmas szívvvel jelentí, hogy legnagyobb jötevője **Csemes Miklós**, kiérd. selmeci lyc. tanár, Kajalon, 1902. év június 17-én hajnalban, áldásos életének 73-ik évében jobb létre szen-

derült. A boldogultnak tetemeit folyó hó 18-án délután 4 órakor Kajalon helyezték örök nyugalomra. Az igaznak emlékezte áldott!

— **Az új évnegyed alkalmából kérjük az előfizetési összeg szíves beküldését. Különösen kérjük hátralekos előfizetőinket tartozásuk kiegyenlítésére, hogy a lap küldését ne legyünk kénytelenek megszüntetni.**

Tartalom-jegyzék: A Szentháromság hitágazata és az ótestamentum. Eröss Lajos. — Tanügy: Református egyház és a tanítók. Sinka Lajos. — Reform. hithűség és adozatkészség. Padrah Sándor. — Közéletünk: Szinay Gyula Indítványa az egyházi törvények módosítása tárgyában. — Külföld: A konfirmációi-vallásoktatás és a konfirmáció a schweizi református egyházakban általában. Cziriák Béla. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **ERÖSS LAJOS.**

Pályázati hirdetés,

a hajdunánási hat osztályú ev. ref. gymnasiumban üresedésbe jött egy rendes tanári állásra. Pályázhatnak a *történelem- és latinnyelvből*, esetleg a *történelem és magyar nyelvből* középiskolai oklevéllel bíró *ev. ref. vallású tanárok és tanárjelöltek.*

Évi javadalom: 2400 K. törzsfizetés és 400 K. lakáspénz évnegyedes részletekben előre fizetve; az állami segélyezés tárgyában létrejött szerződés tervezet legközelebb várható jóváhagyása esetén pedig ezen kívül még öt ízben 200—200 K. ötödéves korpótlék és jogosultság arra, hogy a megválasztandó rendes tanár szolgálati éve arányában a 2600—2800—3200, és 3600 K. törzsfizetéssel javadalmazott fokozatba előlépjön.

Az állandósítás e tanszéken egy évi sikeres működés után történhetik; de e tekintetben a jogot az iskolai előjáróság kizárólag magának tartja fenn.

Nyugdíjigény az 1894-ik évi XXVII. törv.-c. értelmében.

Ha a kijelölt szakokból okleveles és egyébként is alkalmas tanfériak nem jelentkeznek, nem okleveles egyének pályázati kérvényei is figyelembe vétetnek s az ekként megválasztott helyettes tanárnak havonként előre fizetendő 1800 K. évi fizetése leend. Ha azonban időközben oklevelet szerez, annak bemutatásától kezdve a rendes tanári illetmények élvezetében lép.

Egyenlő képesítés mellett előnyben részesülnek azok, kik a gyorsírást és a francianyelvet is képesek tanítani.

A kellőleg felszerelt t. i. születési, a képesítést, eddigi tanári szolgálatot, hadkötelezettségi

viszonyt és egészségi állapotot igazoló okmányokkal ellátott s a h.-nánási ev. ref. Egyháztanács-hoz intézett kérvények f. évi július hó 25-ig alulirott lelkészelnökhöz nyujtandók be.

A megválasztott állását f. évi augusztus hó 29-ig tartozik elfoglalni.

Hajdunánás, 1902. július hó 2-án.

Kállay Imre,
főgondnok.
1-2

Benkő Lajos,
ev. ref. lelkész-elnök.

Pályásat.

A hajdunánási ev. ref. egyház egy tanítónői állásra pályázatot hirdet. Fizetés: 1040 k. és 160 k. lakbér az egyházi pénztárból negyedévi — előleges — részletekben fizetve, a szolgálat folyamán ötödéves korpótlék államsegélyből. Kötelessége: az ev. ref. egyháztanács által kimutatott osztályban, a tiszántuli ev. ref. egyházkerület tanterve szerint s az ez által elfogadott tankönyvek alapján a tanítás, valamint a női kézimunkának is tanterv szerinti tanítása.

Pályázhatnak ev. ref. vallásu, okleveles tanítónők. A megválasztott működésének első éve próbaévnnek tekintetik, mely után — sikeres működése esetén — állandósítását remélheti, bár e tekintetben egyháztanács szabad rendelkezését fenntartja. Pályázati határidő f. évi augusztus 10. Állása folyó évi szept. 1-én elfoglalandó.

A keresztlevéllel, oklevéllel, orvosi- és szolgálati bizonyítvánnyal fölszerelt folyamodványok alulirott iskolaszéki elnökhöz nyujtandók be.

Hajdunánás, 1902. június 25.

Pákosdi Lajos,
ev. ref. lelkész, isk. széki elnök.

1-2

Pályásat.

A más állomásra költözés folytán megüresedett *pisanicai* Nagy-pisanicai (Belovármegye) ev. ref. missiói lelkézi állomásra pályázatot hirdetek.

Az állomással összekötött lelkézi javadalom lakáson és kerten kívül az egyháztól és a hivektől adott föld, pénz és terménybeli járandóságokban mintegy 1060 korona, továbbá hit és magyarnyelvi oktatásért az egyházkerületnek e célra rendelkezésére bocsátott adományból 600 korona, összesen 1660 korona. Kilátás van azonban reá, hogy a lelkézi fizetés rövid időn kiegészítettik még mintegy 800 koronával.

Az állomás augusztus hó első felében elfoglalandó.

Pályázni kívánók f. é. július hó 20-ig küldjék be kérvényeiket a dunántuli ev. ref. püspöki hivatalhoz Komáromba.

Komárom, 1902. július hó 2-án.

Ántal Gábor,
ev. ref. püspök.

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

Debreczen, Főtér, a magy. kir. postával szemben.

Áruházában levő mindennemű öltönyök, színre, minőségre és olcsóságra nézve első helyen állanak.

Kizárólag csak a tulajdonát képező eredeti modelljei szerint készült fiú- és gyermek ruhák vannak raktáron.

Minden darab saját műhelyében, személyes felügyelete alatt készül.

Az ország minden nagyobb városaiban hatalmas fiók-telepek.

Alapított 1845-ben.